

Vora 800.000 persones han abandonat la ciutat de Mossul i aproximadament la meitat han anat a raure a la província d'Erbil.

“Morirem pel Kurdistan”. Malgrat això, podria aparèixer una estranya coalició. La setmana passada, Iran va temptejar el terreny amb intenció de pactar una resposta conjunta amb els Estats Units sobre la situació a Iraq i els dos països van mantenir breus conversacions sobre aquest assumpte dilluns passat. El seu interès compartit és ben clar: frenar l'extremisme sunnita. Tot i això, ambdues parts van deixar clar que la possibilitat de coordinació militar no estava a la vista. Estat Units podria inclinar-se per donar suport a altres grups siris rebels que estan lluitant contra l'EIIL malgrat les reserves que genera l'assumpte.

Masud Alí, el refugiat al campament dels afores d'Erbil troba a faltar la seva ciutat i volt tornar a Mossul tan prompte com sigui possible. “Vull pau”, ens diu, encara que sap que la pau és avui dia encara quimèrica. No confia en l'EIIL, però també té por d'un atac per part de les tropes del Govern. Especula sobre si Maliki arribarà a utilitzar forces aèries per bombardejar Mossul.

Els peixmerga kurds han construït una base a uns cent metres de la tenda d'Alí. Utilitzen la bandera kurda com a símbol d'identitat: tres franges, una de roja, una de blanca i una de verda amb

un sol enmig. Aras Muhammad du la bandera a la mànega dreta del seu uniforme militar de camuflatge, a més de portar ulleres de sol i una boina morada. Carrega un kalàixnikov. “Morirem pel Kurdistan”, diu Muhammad. Un peixmerga no pensa mai en ell mateix, només pensa de protegir la resta. No abandona, és fort. “Els peixmerga estan enviant soldats a Mossul per tractar d'evacuar les famílies amb la màxima seguretat. També estan protegint els refugiats als afores d'Erbil”.

Al llarg del dia, l'aigua d'una font esquitxa els bancs de fusta d'una plaça central d'Erbil al costat d'un basar on venen llepolies. Un ancià amb la cara plena d'arrugues seu en un dels banquets. Està furiós. No ens vol dir ni la seva professió ni el seu nom. Tot el que vol dir és que els Estats Units tenen la culpa de la desintegració del seu país. Parla cridant i agita el seu bastó per l'aire. “Els americans no haurien d'haver-se'n anat com si res”, crida l'home. “Els són qui han dut el meu país a aquesta situació crítica.”

*Dieter Bednarz, Ullrich Fichtner,
Katrin Kuntz, Christoph Reuter and
Mathieu von Rohr*

© *Der Spiegel*

Traducció de Núria Molines

Tres setmanes va estar-se al nord de Cornualla l'espia nord-americà. I estava entusiasmat: penya-segats, vistes a l'Atlàntic, paisatge pintoresc.

L'emplaçament dels serveis secrets britànics GCHQ (Government Communications Headquarters), elogiat per l'home de l'NSA en el seu informe, es troba ben bé a tres-cents quilòmetres a l'oest de Londres, seguint la costa atlàntica. A l'altiplà des del qual 29 antenes es dirigeixen cap a l'òrbita, hi treballen des de fa dècades agents de Sa Majestat. El lloc a Cornualla era, amb el nom “Morwenstow”, part del programa Echelon d'espionatge global de satèl·lits. Avui, és un centre del GCHQ.

A banda d'una situació geogràfica ideal per a la vigilància d'importants satèl·lits de comunicacions, el lloc ofereix un altre avantatge clau: en la no gaire llunyana badia de Widemouth arriben importants cables submarins, entre els quals el TAT-14, que comença al terminal de cables submarins de Telemekom al nord de la Frísia oriental.

Ja a l'estiu va aparèixer la sospita que els serveis secrets britànics també tenien objectius alemanys en el punt de mira. Ara, en documents d'Edward Snowden, es troben per primera vegada proves concretes de la sospita: hi apareixen números de telèfon alemanys. *Der Spiegel*, *The Guardian* i *The New York Times* han pogut examinar i analitzar els documents en una acció conjunta.

Segons els documents, des del centre situat a Cornualla, el GCHQ va dur a terme com a mínim l'any 2009, any en què és datat el document corresponent, no tan sols connexions des de la xarxa del govern a Berlín a les seves bases de dades d'objectius, sinó també d'ambaixades alemanyes com la de Rwanda. D'altres documents es desprèn que els britànics, si més no esporàdicament, vigilaven línies de senyal senceres, per exemple “Alemanya - Geòrgia” i “Alemanya-Turquia”.

En les llistes també apareix el nom del comissari de la Competència i actual vice-president de la Comissió, Joaquín Almunia, i adreces de correu que s'atribueixen al primer ministre d'Israel i al ministre de Defensa.

Els detalls de les bases de dades de la intel·ligència britànica podrien tenir repercussions polítiques. Als britànics

ELS AFERS DE L'NSA

Documents secrets dels serveis d'intel·ligència britànics demostren les seves ambicions globals en la vigilància per satèl·lit. A la base de dades d'objectius també hi ha ambaixades, òrgans de govern alemanys, a més del comissari europeu de la Competència.

Les llistes de Cornwalla

Seu del GCHQ (Government Communications Headquarters) a Cheltenham.

se'ls presenta un debat incòmode sobre les seves activitats, dirigides clarament contra Estats membres de la UE i els seus líders. *Der Spiegel* ja havia destapat el setembre de 2013 un atac del GCHQ contra Belgacom, empresa belga parcialment estatal.

En la cimera de la UE de finals d'octubre a Brussel·les, dos dies després que *Der Spiegel* destapés l'escàndol que el telèfon mòbil d'Angela Merkel havia estat intervingut, el president francès François Hollande, durant el sopar conjunt, va iniciar el debat sobre les pràctiques d'escoltes il·limitades

i va exigir un codi de conducta dels serveis secrets.

Curiosament, en aquell moment David Cameron no digué res. Potser no va dir res per solidaritat amb els amics nord-americans, però probablement també perquè els seus serveis secrets no tenen un comportament gaire diferent del de l'NSA i, tradicionalment, hi col·laboren estretament en la vigilància per satèl·lit. En cas que es confirmés que els britànics han intervingut les comunicacions del Govern alemany i del comissari Almunia, Cameron tindria un problema.

Que els objectius realment es retirassin –i, en cas afirmatiu, quan es va fer– no es pot deduir dels documents de què disposem. Els números alemanys són només una petita part del conjunt de números de telèfon internacionals i les anotacions que s'hi fan. En els papers que els mitjans de comunicació participants han pogut examinar i analitzar i que, pel que sembla, només en són un fragment, hi ha centenars de telèfons amb un total de més de seixanta prefixos de països diferents. El paquet de documents dóna una idea, per tant, de

David Cameron i Angela Merkel, a Londres. A la dreta, Joaquín Almunia, comissari de Competència de la Unió Europea.

l'abast de les ambicions britàniques de vigilància.

Segons els documents, l'interès per obtenir informació del GCHQ i dels polítics que encarregaven les accions és considerable. Des del centre de Cornualla i d'altres posts del GCHQ, presumptament es vigilen connexions telefòniques internacionals i que discorren per satèl·lit d'estat a estat de manera sistemàtica, però també comunicacions per correu electrònic ("C2C", "computer to computer", d'ordinador a ordinador). Ho demostren llargues llistes que, per exemple, descriuen connexions que van des de Bèlgica fins a l'Àfrica.

L'entrada "EU COMM JOAQUIN ALMUNIA" apareix en una valoració "informal" del gener de 2009. En aquell moment, en el punt més crític de la crisi europea, Almunia encara era comissari d'Economia i Finances de la UE i ja disposava d'una entrada pròpia i se l'identificava com un objectiu en la base de dades britànica amb el nom en clau de "broadoak".

Des del punt de vista periodístic, l'interès per Almunia no hauria d'haver-se reduït des d'aleshores; si més no si es vol fer espionatge econòmic: l'actual comissari de la Competència pren decisions, entre altres coses, sobre la incòmoda qüestió de si l'empresa nord-americana Google està abusant del seu poder en el mercat i si perjudica els seus competidors europeus. Finalment, Almunia va decretar sancions contra el gegant farmacèutic Johnson & Johnson i les empreses de serveis financers Citygroup i J.P. Morgan Chase.

El nom del comissari europeu també apareix en un segon document de 2008, en el qual es parla dels contactes de França amb l'Àfrica. Segons el document, Almunia (o un número atribuït a ell) havia telefonat el 30 o el 31 d'octubre de 2008 a un número de la Costa d'Ivori. Abans de tancar la redacció, no hi ha hagut cap reacció del comissari Almunia en referència als esdeveniments.

A banda de nombrosos "objectius diplomàtics" i polítics, a les llistes

també hi trobem caps d'Estat africans, familiars seus, ambaixadors i empresaris. També hi ha llistats representants d'organitzacions internacionals com les Nacions Unides, l'Organització per l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), l'Unicef o l'Institut de l'ONU per la investigació sobre el desarmament. També criden l'atenció moltes missions diplomàtiques de les Nacions Unides a Ginebra.

Fins i tot ONG com Metges del Món o representants del seus Ideas-Centre apareixen en els documents britànics. Ocasionalment, també hi surten empreses, sobretot dels àmbits de les telecomunicacions i de la banca. L'empresa francesa d'armament Thales, parcialment propietat de l'Estat, també hi apareix, de la mateixa manera que el gegant de l'energia amb seu a París Total.

Respecte a la sospita que el GCHQ ha dut a terme un espionatge econòmic intensiu, els serveis secrets van explicar que no entrarien en detalls però que els serveis secrets estaven autoritzats a

intervenir les comunicacions sempre que impliqués el benestar econòmic de la Gran Bretanya i la seguretat de l'Estat. Van afegir que les escoltes telefòniques per a aquest propòsit "no es podien considerar espionatge econòmic de cap manera".

L'NSA també va negar, en resposta als periodistes, que utilitzés els seus serveis d'intel·ligència "per robar secrets econòmics per ordre d'empreses dels Estats Units o per transmetre aquesta mena d'informacions a companyies nord-americanes". En una altra intervenció, van dir: "Els Estats Units d'Amèrica duen a terme investigacions a l'estranger igual com també fan altres països".

Sembla que els britànics es van acostar força a l'objectiu, descrit en altres documents, de "controlar" internet i d'"explotar les telecomunicacions globals". Així, els documents arriben a la conclusió que, en el cas de la xarxa de satèl·lits, es tractava de continuar el programa de vigilància Echelon, que ja va ser objecte d'atenció d'una comissió d'investigació del Parlament Europeu el 2000.

Els polítics de la UE havien exposat un bon reguitzell d'indicis convinents en un informe l'any 2001 i havien plantejat diverses exigències als EUA. Al cap de poques setmanes, però, els atacs de l'11 de setembre van fer emmudir les crítiques al soci de l'aliança.

D'aquesta manera, el sistema de vigilància per satèl·lit senzillament va continuar, com mostra un mapa propietat d'Edward Snowden sobre les anomenades activitats Fornsat dels "Five Eyes".

Amb el títol "Operacions importants de recollida de Fornsat" és com es coneix el centre de vigilància amb el nom de "Carboy". Un altre punt de recollida d'informació és, segons els papers, Sugar Grove, a Virgínia de l'Oest, lloc des d'on l'NSA duia a terme escoltes, amb el nom en clau de "Timberline".

Com a molt des de l'informe Echelon, se sap que els serveis secrets punxen les comunicacions internacionals per satèl·lit, com també fan els serveis secrets alemanys. El que és políticament rellevant és que, pel que sembla, en les bases de dades també es registren

noms i institucions de veïns europeus, des de representants de la UE fins a diverses organitzacions de l'ONU. Això no es pot qualificar sinó d'un atac de la intel·ligència entre socis. Ara sorgeix la pregunta de si els noms i institucions també són registrats per l'NSA com a objectius d'investigació.

Al centre de vigilància treballen en estreta col·laboració el GCHQ i l'NSA, l'estació d'escoltes la regenten conjuntament. L'espia dels EUA que s'alegrava dels bonics paisatges de Cornualla, doncs, no és un cas aïllat: permanentment hi ha col·legues de l'NSA destacats a Cornualla. La intel·ligència nord-americana fins i tot va arribar a destinar uns 25 milions de dòlars en reformes, com va informar *The Guardian* a l'estiu arran dels documents de Snowden. En un informe secret del GCHQ de l'any 2010, es parlava que per part britànica hom s'esforçava a correspondre les expectatives de l'NSA, però que les demandes dels EUA no eren el més important.

L'estreta col·laboració entre britànics i nord-americans podria amagar unes conseqüències considerables, perquè els agents del centre de vigilància també tenen Israel en el punt de mira. El GCHQ té, com a mínim, quatre objectius israelians en les llistes, entre els quals l'adreça electrònica del primer ministre israelià. El document és del gener de 2009, quan el càrrec l'ocupava Ehud Olmert.

També hi ha una altra adreça delimitada, que durant un temps va ser vital per a la política exterior i de seguretat: minister@mod.gov.il. Aquesta adreça fou utilitzada pel ministre de Defensa Ehud Barak personalment, com també pel cap de l'estat major Joni Koren. Segons ha investigat *Der Spiegel*, Barak coordinava una part de la política amb l'Iran a través d'aquesta adreça. No és que fossin operacions secretíssimes, però sí processos interns del Govern.

El primer ministre i el ministre d'Afers Estrangers són els homes més importants d'Israel. Qui en llegeix la comunicació s'assabenta de moltes coses sobre el desenvolupament de la política israeliana.

Les llistes plenes de números, noms i en part també d'adreces electròni-

ques amaguen nova dinamita política. Tot just la setmana passada el fiscal general Harald Range va explicar que, segons la institució que representa, no hi ha cap mena de prova que l'NSA o els serveis secrets britànics hagin intervingut sistemàticament el trànsit telefònic i d'internet alemany. I els tres caps de la intel·ligència britànica, en una compareixença conjunta davant la cambra baixa al novembre, van reiterar que la seva feina servia en primer lloc per combatre el terrorisme.

El material analitzat conté efectivament nombroses referències a possibles sospitosos de terrorisme, a casos de sospita de proliferació nuclear i a persones que estan relacionades amb segrestos. En molts casos, al costat dels números de registre, hi ha el nom en clau de l'operació en procés o d'altres autoritats britàniques com el departament de la policia "Serious Organised Crime Agency".

Això sol, de tota manera, no explica la gran quantitat de *hits*, és a dir, d'objectius amb rerefons polític, diplomàtic o empresarial. Les persones corresponents haurien estat, doncs, definides com a objectius de l'espionatge. El document central, que fa referència a institucions alemanyes i possiblement també a ciutadans alemanys, és una llarga llista de telèfons, datada del 27 de novembre de 2009.

En el fons es tractava d'objectius a la República Democràtica del Congo, segons el procés de vigilància que es descriu en les actes: membres de la família del president, per exemple, i també alts comandants de l'exèrcit, un sacerdot i un antic vice-president. Sota la premissa que "tots els resultats descoberts s'ordenin segons la prioritat", també s'hi troben dues entrades que fan referència a Alemanya.

Rere el número "250-252575141", s'hi registra l'ambaixada alemanya a Rwanda, a la ciutat de Kigali. El número esmentat va ser fins al 2011 el principal enllaç de l'ambaixada alemanya, com confirmen les investigacions.

Cinc entrades més avall hi ha una combinació de nombres que porta a la capital alemanya: "49-30-180 German Government Network" (xarxa del govern alemany). És el prefix del servei d'informació del Govern federal, al

En documents d'Edward Snowden apareixen números de telèfon alemanys.

qual estan connectats els ministeris de Berlín. Qui té registrat aquest número en una base de dades deu tenir força interès per les informacions que surten del centre polític de Berlín.

La llista sota el nom "Resultats" pot significar, com asseguren els experts en serveis secrets amb qui ha parlat *Der Spiegel*, que aquests números van ser declarats objectius d'investigació pel GCHQ.

La intensitat i la freqüència amb què es va espionar cada objectiu no es pot deduir dels documents que ha pogut analitzar *Der Spiegel*. De tota manera, l'exemple d'un polític africà demostra que els britànics, tan sols per un test de supervisió, interceptaven i emmagatzemaven tota la comunicació per SMS.

El GCHQ només va contestar, sotmès a un reguitzell de preguntes detallades, que no opinarien sobre la importància dels serveis d'intel·ligència; que les seves activitats "estaven autoritzades, eren necessàries i adequades"; i que tenien lloc sota "un estricte control de diversos òrgans".

L'ambaixada alemanya a Rwanda i el número de telèfon de la zona governamental de Berlín no eren, però, els únics objectius alemanys, sinó només els únics que es van registrar en el temps en què s'interceptà la comunicació.

Cal suposar que en les bases de dades del GCHQ hi ha bastants números més amb el prefix alemany 0049. Això

pot donar-se per segur, perquè dels documents es desprèn que els britànics en alguns moments controlaven línies de comunicació per satèl·lit completes entre Alemanya i altres països.

Els serveis d'intel·ligència implicats en la vigilància per satèl·lit probablement ja estan buscant noves possibilitats de fer escoltes; si més no, ho feien entre 2008 i 2009, com apunten alguns documents.

En alguns documents i llistes de resultats, especialment extensos, s'hi descriuen tests per a noves línies de comunicació fins llavors no vigilades. Hi ha "informes oficinosos", que n'analitzen el "possible valor per als serveis secrets". Aquests informes tenen la denominació de "Bude Sigint Development Report": es tractava, doncs, de trobar i desenvolupar nous objectius.

Els tests, segons s'indica, duraven uns quants dies. Els números que s'hi interceptaven es comparaven amb els de la base de dades per comprovar si valia la pena fer-ne una vigilància permanent. El resultat és la llista de *hits*, plena de noms i números. Els papers acaben sempre amb la pregunta: "Podem afegir aquesta portadora al sistema de recollida d'informació?". En molts casos la resposta era que sí. Així va ser, per exemple, en el cas d'una línia d'Europa a l'Àfrica del gener de 2008, en què s'esmenta el comissari Almunia per primer cop. En un document del gener de 2009, en el qual es torna a parlar d'Almunia, es respon a

la mateixa pregunta: "De moment no, a causa de la velocitat de transmissió de la portadora". En d'altres actualitzacions es diu que "s'està a punt de solucionar el problema".

En un informe de l'agost de 2009 es veu la intensitat amb què podien intervenir els agents. El president de la unió econòmica de l'Àfrica occidental Ecowas, s'hi anomena "Dr. Chambers". Fa referència al ghanès Mohamed Ibn Chambas, el qual del 2001 al 2010 va ocupar diversos càrrecs a Ecowas. A finals de 2012 fou nomenat representant del territori en crisi de Darfur pel secretari general de l'ONU, Ban Ki Moon.

El 2009 els britànics van interceptar les seves comunicacions per SMS en un test de prova. Les anotacions destacades en vermell formen part del document que posa en relleu el possible valor de continuar vigilant els contactes per satèl·lit entre Europa i l'Àfrica.

De més d'una dotzena dels documents que contenen el text complet dels seus SMS es desprèn que el president d'Ecowas era a Libèria per recollir un premi per les seves activitats en favor de la pau: "Sóc a Libèria, per recollir un reconeixement nacional demà, la diada de la independència del país", deia en un missatge. En un altre, Chambas recomanava un llibre sobre la història colonial de Ghana. Deia que era "interessant i informatiu", segons el missatge interceptat pels britànics, que com tots els altres era de caràcter privat i quotidià.

Abans de tancar la redacció no hem rebut cap comunicació per part de Chambas sobre l'assumpte de la vigilància dels seus SMS.

En canvi, el cap britànic de Metges del Món, Leigh Daynes, sí que s'ha expressat, dient que estava "sorprès i desconcertat", en cas que es confirmés la vigilància secreta de la feina de la seva organització. Com altres entitats humanitàries, Metges del Món actua amb neutralitat i independència. "No hi ha cap motiu perquè els serveis secrets controlin les nostres activitats."

**Laura Poitras, Marcel Rosenbach
i Holger Stark**
© *Der Spiegel*

Traducció d'Arnau Figueras